

Academische openingsrede rector Paul De Knop

24/09/2013

Excellenties,
Waarde Collega's,
Dames en Heren,
Beste studenten,

1

Ik hoor het u al vragen :

Waarom is Brussel met zijn taalkundige, culturele en socio-economische verscheidenheid het thema van deze academische openingszitting?

Omdat de stad waarmee we al sinds 1834 innig verbonden zijn, een moeizame relatie heeft met de rest van het land en zeker met Vlaanderen.

En omdat het soms nodig is om evidenties terug onder de aandacht te brengen, om de puntjes op de i te zetten en het belang van Brussel voor het land, om het belang van de Nederlandstalige gemeenschap voor Brussel en om het belang van de VUB voor de ontwikkeling van de stad in de verf te zetten.

Met als duidelijke boodschap: in de geglobaliseerde wereld van vandaag is de toekomst aan de steden, zoals niet alleen Eric Corijn, maar ook Benjamin Barber, Richard Florida en anderen zo overtuigend aantonen.

Net daarom **is er nood aan meer Brussel en niet aan minder Brussel.**

En als Nederlandstalige instelling die meertaligheid hoog in het vaandel voert, voelen we ons als een vis in het water in onze veeltalige nationale, Europese en internationale hoofdstad.

Dames en heren,

Wat is het eerste waar ú aan denkt als u de naam Brussel hoort vallen?

Het zal voor iedereen verschillend zijn. Sommigen onder u zullen aan problemen denken, aan de drie v's: veiligheid, vuiligheid en verkeer.

Anderen zullen denken aan de torenhoge werkloosheid en de dualiteit in deze stad.

Maar ik hoop dat u ook gedacht heeft aan andere dingen:

aan René Magritte en de vele topmusea die hier zijn,
aan het overdonderende aanbod aan theatervoorstellingen, concerten en
tentoonstellingen,
aan de prachtige parken in een van de groenste hoofdsteden van Europa,
aan de ontelbare restaurants en cafés,
en de verrijkende ontmoetingen die je hier elke dag kan hebben,
aan het goede leven kortom.

Maar positief of negatief, hoe mensen Brussel ook bekijken, zelden associëren ze de stad met een plaats waar ze ook kennis produceren.

En waar ze die kennis overdragen en ten dienste stellen van de maatschappij.

Het Brussels stadsgewest kan op het vlak van kennisactiviteiten indrukwekkende cijfers voorleggen.

Het Brussels Gewest berekende dat meer dan **90.000 studenten** zijn ingeschreven aan **37 hoger onderwijsinstellingen**.

Ik herhaal: 90.000 studenten.

Bijna evenveel studenten dus dan dat Leuven inwoners heeft.

En ik wil het hier nog een keer duidelijk zeggen: Brussel is absoluut de grootste studentenstad van het land, niet Leuven, niet Luik, maar Brussel.

De Brusselse universiteiten en hogescholen stellen 17.000 mensen te werk, 17.000 professoren en docenten, onderzoekers en administratief en technisch personeel.

Dat betekent dat we hier een academische gemeenschap vormen van zowat **110.000 leden**.

Van de Brusselse studenten gaan **drie op de tien** naar een Nederlandstalige universiteit of hogeschool.

De Vrije Universiteit Brussel is de grootste, met 12.500 studenten, 50.000 alumni, meer dan 6.000 personeelsleden – het Universitair Ziekenhuis meegerekend.

We zijn tevens de grootste Nederlandstalige private werkgever in de hoofdstad.

We zijn daarmee groter dan Opel Antwerpen of Ford Genk ooit geweest zijn.

Dames en heren,

Ook buiten de muren van de Brusselse universiteiten en hogescholen is de rijkdom aan kennis en innovatie groot.

In totaal zijn er meer dan 15.000 onderzoekers actief in de stad.

Dus niet alleen in universiteiten, maar ook in bedrijven, overheidsinstellingen, consultancybureaus en andere plekken waar men kennis produceert.

Kortom, Brussel kan praten op een **uitzonderlijke concentratie van kennis**.

Het is alleen jammer dat dit niet zo in het oog springt.

Universiteiten en hogescholen baten alles samen meer dan 80 sites uit, maar die zijn verspreid over het hele grondgebied en vallen niet op in het straatbeeld.

Meer dan een derde van de Brusselse studenten zit overigens geconcentreerd in de universitaire wijk rond deze campus en de Solbosch-campus van de ULB wat verderop.

Maar er is nog veel werk aan de winkel om de universitaire wijk aanschouwelijker en aansprekender te maken, in de naamgeving, in het straatbeeld en in de geesten.

Weet u trouwens dat het veertig jaar geduurd heeft voor de tramhalte voor de VUB-campus ook effectief de naam VUB kreeg?

Maar beter laat dan nooit, en ik zie het ook als een teken dat de geesten aan het veranderen zijn.

De *branding* van Brussel als een centrum van kennis en als een stad van onderwijs, onderzoek en innovatie moet zowel "extern" als "intern" gebeuren.

Extern door Brussel op de kaart te zetten in Vlaanderen, in België en daarbuiten, waarbij heel wat hardnekkige clichés over Brussel zullen moeten sneuvelen.

En natuurlijk ook intern, binnen Brussel zelf.

De publieke en private actoren die hier actief zijn, moeten deze bijzondere troef van onderwijs, kennis en innovatie opnemen in wat ik zou noemen: "hun mentale horizon".

Om zo aandacht te schenken aan de vele mogelijkheden en noden van deze hoger onderwijsinstellingen,

om ze actief te ondersteunen

en om gebruik te maken van de troeven die ze bieden.

Met andere woorden: we moeten over Brussel leren denken als een stad van onderwijs, van onderzoek en van innovatie.

Als we daarin slagen, dan staan we al veel verder.

En pas dan kunnen we de troeven van Brussel als kennisstad voluit uitspelen en zal iedereen er de vruchten van plukken.

Dames en heren,

Ik hoop dat ik u overtuigd heb – voor zover dat nog nodig was – van het enorme potentieel dat Brussel heeft.

Maar dat potentieel mag ons niet doen vergeten dat er ook **gigantische uitdagingen** zijn voor de hoger onderwijsinstellingen in deze wereldstad in wording.

Ik wil twee dimensies naar voren schuiven die vervat zitten in de term **“glocalization”**.

Glocalization is een samentrekking van *globalization* en *localization*.

Wat de dimensie ‘globalisering’ betreft, hoef ik u niet te wijzen op de gedaantewisseling die Brussel de afgelopen decennia heeft doorgemaakt en die van haar een kleine wereldstad heeft gemaakt.

Dat uit zich niet alleen in de vestiging van supranationale instellingen zoals de Europese Unie of de NAVO of van internationale bedrijven en organisaties.

Ook de Brusselse bevolking zelf is er de veruitwendiging van: vandaag komt meer dan de helft van de Brusselaars voort uit een recente internationale migratiebeweging.

Een mooi citaat vond ik in “Congo, een geschiedenis”, het magistrale boek van David Van Reybrouck.

Hij schreef het boek in zijn atelier in de Anderlechtse wijk Kuregem en had zich geen betere werkplek kunnen dromen:

zijn atelier kijkt uit op de straat waar dagelijks tientallen tweedehandsauto’s worden opgekocht om verscheept te worden naar Centraal-Afrika.

De straathoeken hangen vol met affiches voor optredens van Congolese zangers of gebedsgenezers.

En David Van Reybrouck zegt hierover:

“Van buitenaf bekeken lijkt deze buurt zo slecht geïntegreerd in België, maar van hieruit bekeken lijkt België slecht geïntegreerd in de wereld.

Kuregem is een les in globalisering, en ook in empathie en betrokkenheid.”

Dames en heren,

Brussel is de voorbije jaren sterk veranderd en de stad verandert nog elke dag. Het is al lang niet meer de dominant Franstalige stad zoals ze in Vlaanderen vaak nog denken.

Collega Rudi Janssens heeft daarnet nog eens overduidelijk gemaakt dat Brussel aan sneltempo internationaliseert.

We zien dat ook in onze sector, die van het hoger onderwijs.

Het label Brussel/Europa oefent een **magnetische aantrekkingskracht** uit op buitenlandse instellingen.

Boston, Kobe, Kent, Wales, Maastricht.

Allemaal buitenlandse universiteiten die hier zijn neergestreken om een campus op te richten.

Recent is daar nog de Vlerick-business-school bijgekomen.

Maar ook de universiteiten die altijd al in Brussel waren, zien het groeiend belang van de internationale mobiliteit van studenten, docenten en onderzoekers.

Bijna 23 procent van onze studenten komt uit het buitenland.

Een evolutie die ook voor extra noden zorgt.

Mobiliteit en huisvesting blijven voor buitenlandse studenten vaak echte knelpunten. Daarnaast zijn er ook de beperkingen ons opgelegd door het taaldecreet. Voor onze internationalisering werken we daarom deels samen met de ULB.

Chers amis de l'ULB,

Avec the "Brussels University Alliance" nous offrons ensemble – la VUB et l'ULB – des mastères internationales.

Notamment il y a Bruface – notre Brussels Faculty of Engineering – qui présente une offre unique de mastères en sciences d'ingénieur en anglais ou en plusieurs langues.

Il y a quelques mois, 69 ingénieurs ont - pour la première fois - reçu des diplômes communs de l'ULB et de la VUB.

Mais offrir des mastères n'est pas le seul aspect de la Brussels University Alliance et de notre collaboration.

Nous envisageons également des grand projets comme le Library and Learning Centre que nous allons construire ici, sur notre campus de la Plaine, comme un trait d'union entre les deux parties de ce campus.

We will bring also all our engineers together at one location, in a new building at the ULB-side of this campus,

and when I say all the engineers, I'm talking about all the civil and all the industrial engineers in the Brussels region.

With this project we will promote Brussels in our own country, in Europe and in the whole world as the place to be if you want to become an engineer of the 21st Century.

6

Maar we willen met de internationalisering veel verder gaan dan alleen maar anderstalige opleidingen aanbieden.

Brussel heeft nood aan een echt internationaal academisch project, naar het voorbeeld van de '**Cité Universitaire**' in Parijs.

Daar zitten maar liefst 6.000 internationale studenten samen.

Wij pleiten ervoor om hier iets gelijkaardigs te doen.

We dromen van een multifunctionele site waarbij betaalbare woningen voor studenten, docenten en onderzoekers hand in hand gaan met horecazaken, winkels, een meertalige basisschool en andere functies.

We hopen alvast dat we hiervoor op de steun kunnen rekenen van de aanwezige excellenties.

Tot zover de globalization, laten we dan nu even stilstaan bij localization.

En dan wil ik het graag even hebben over de lokale verankering van de universiteiten en de hogescholen, dus hun focus op de stad zelf.

Het hoofddoel van onderzoek in de universiteiten is om de wetenschappelijke universele kennis te doen groeien en evolueren.

Maar universiteiten beschikken tegelijk over massa's expertise die we kunnen inzetten om oplossingen te helpen zoeken voor maatschappelijke uitdagingen.

Het gaat daarbij om veel meer dan het dichten van de kloof tussen wetenschap en samenleving.

Zo kunnen we de vele concrete uitdagingen waarvoor steden en regio's staan, aanpakken met de kennis die in de universiteiten aanwezig is.

Het gaat daarbij dus om meer dan de traditionele maatschappelijke dienstverlening, die in één richting van de universiteit naar de samenleving gaat. In dit model gaat het om een waarachtige wisselwerking tussen academici en de maatschappij en dus om een tweerichtingsverkeer.

Het gaat niet alleen om de economische finaliteit, gericht op bedrijven creëren of ondersteunen, en op de transfer van technologie.

Het gaat om veel meer dan de klassieke koppeling tussen onderzoeker en ondernemer.

De universiteiten en de hogescholen hebben immers ook heel wat in huis op sociaal en cultureel vlak.

In dit model heb je dus een vermaatschappelijking van de wetenschap, met aandacht voor maatschappelijke vragen en uitdagingen in het wetenschappelijk onderzoek en de toepassing ervan.

Die vermaatschappelijking van de wetenschap gaat hand in hand met een verwetenschappelijking van de maatschappij.

De maatschappij heeft immers behoefte aan wetenschappelijke kennis en inzichten.

Kennis kunnen we dan beschouwen als iets dat *stakeholders* en eindgebruikers samen ontwikkelen.

Het ordewoord hierbij is het verhogen van de **connectiviteit** tussen onderzoeksexpertise en stedelijke *stakeholders*.

De grote maatschappelijke uitdagingen waarmee Brussel kampt, op het vlak van stedelijke ontwikkeling, onderwijs, werkgelegenheid, mobiliteit, huisvesting, stedelijke ecologie, enzovoort, bieden voor een dergelijke connectiviteit alvast meer dan voldoende materiaal.

Het is de kennis die aanwezig is bij de Brusselse universiteiten en hogescholen, die we moeten koppelen aan de kennis van belanghebbenden in de stad.

Zo kunnen we samen aan Brussel werken.

In Brussel zijn de uitdagingen op ruimtelijk, sociaal-economisch en cultureel vlak bijzonder groot, dat weten we allemaal.

En de economische impact van de aanwezigheid van hoger onderwijsinstellingen, die is gekend.

In steden met grote universiteiten zien we een verankering van hooggeschoolde inwoners, spin-offs, patenten, hogere belastingsontvangsten voor de overheden, economische groei en zoveel meer.

Maar daarnaast mogen we de **niet-economische doeleinden** niet vergeten.

Een voorbeeld is de democratisering en de toegang tot het hoger onderwijs en dus de kansen voor jongeren met een moeilijke sociaaleconomische achtergrond om verder te studeren en verder te geraken in het leven.

Sociale bewogenheid en kritische vorming zijn twee kernwaarden die de Vrije Universiteit Brussel alvast nauw aan het hart liggen.

We willen geen eiland zijn, maar de hand reiken naar onze Brusselse omgeving. Als we naar deze campus kijken, dan stellen we vast dat de gebouwen naar binnen gericht zijn, met de rug naar de stad gekeerd.

Daar zullen we met onze toekomstige gebouwen verandering in brengen, te beginnen met de geplande studentenkoten aan de kant van de Triomflaan.

We hebben de jongste jaren trouwens al belangrijke vooruitgang geboekt in de samenwerking met onze buurgemeenten op het vlak van sport en cultuur, mobiliteit en veiligheid.

Brussel beschikt over een uitzonderlijke concentratie aan hoger onderwijs- en onderzoeksinstellingen.

Maar het is nodig om de troeven van hun aanwezigheid te maximaliseren en het onderbenutte potentieel aan te boren.

Met andere woorden, dames en heren :

Brussel moet zich profileren als een kenniscentrum.

Kennis ten dienste van de eigen stad en haar bevolking, van België en van zijn deelstaten en van de wereld.

Maar het is ook aan de publieke actoren om er mee voor te zorgen dat er een kader komt waarin onderwijs, onderzoek en innovatie volledig tot hun recht kunnen komen, en dat in permanente wisselwerking met de omgeving.

Dames en heren,

Wij verwachten veel van Brussel, maar we proberen zelf ook hoge verwachtingen in te lossen. Voor de studenten en docenten van de Erasmushogeschool bijvoorbeeld, die voortaan volwaardige VUB'ers zijn.

Welkom aan de integrerende opleidingen van de industriële wetenschappen, van de toegepaste taalkunde en van stedenbouw en ruimtelijke planning. Jullie kunnen de universiteit alleen maar sterker maken. Van harte welkom dus !

Vrienden,

Voor het nieuwe academiejaar officieel van start gaat, wil ik absoluut nog eens benadrukken dat het goed gaat met de VUB. Los van de integratie van de EhB-opleidingen, noteren we **voor de vijfde keer op rij een stijging van de studentenaantallen, nu met 5% nieuwe generatiestudenten.**

Het bewijs dat Brussel voor jongeren wel degelijk aantrekkelijk blijft, en dat geldt ook voor de VUB zelf.

De universiteit heeft nog meer redenen om vol vertrouwen te zijn. We krijgen steeds mooie onafhankelijke visitatierapporten voor ons onderwijs.

Onze wetenschappelijke output en ons publicatieaandeel wordt steeds groter.

Onze maatschappelijke verankering steeds breder, vorige week nog hebben we 22 VUB Fellows ingehuldigd, topmensen zijn dat uit het bedrijfsleven, het beleid en andere sectoren.

Sterke maatschappelijke verankering hebben we natuurlijk ook met ons Universitair Ziekenhuis, dat uitermate sterk presteert in de nochtans complexe Brusselse en Vlaams-Brabantse omgeving.

De VUB doet het ook internationaal goed. Uitzonderlijk zijn onze prestaties wat betreft Europese beurzen.

We hebben maar liefst 3 van de 8 zogenaamde ERC-grants binnengehaald, goed voor 7 miljoen euro die aan Vlaamse onderzoekers werden toegekend. En we bouwen succesvol een internationaal netwerk uit met buitenlandse kennisinstellingen, onder meer in China, waar onze vicerector J. Cornelis trouwens net vandaan komt.

Maar tegelijk dames en heren, – en dan richt ik me nu graag even tot de aanwezige collega's – ligt er veel werk op de plank.

En ik ga het lijstje kort houden.

We moeten – na 40 jaar – een radicaal andere beheersstructuur op de sporen zetten, waarbij slagkrachtige beslissingsorganen, snellere procedures en een transparante structuur de pijlers vormen, evenwel zonder te raken aan de medeparticipatie van alle geledingen.

We doen dit omdat het nodig is, uiteraard, maar ook omdat de Vlaamse regering een instellingsaccreditering voor de universiteiten in het vooruitzicht stelt.

Goed bestuur is een voorwaarde voor een toekomstige accreditatie.

Besturen doen we nu al goed, maar verouderde structuren staan ons soms in de weg.

Om Obama te parafraseren : *"We cannot overcome the challenges of the future with the governance of the past"*.

En een beter genderevenwicht neemt daarin een bijzondere plaats in.

België scoort de derde slechtste op de Europese ranking wat betreft vrouwelijke gewoon hoogleraren. We zijn het aan onszelf verplicht om hier aan te werken.

Ook elders baren vrouwen immers kinderen, ook elders hebben vrouwen het moeilijk om gezin en academia met elkaar te verzoenen. En toch slaagt men er elders in ... Laat ons er voor zorgen dat ook wij hierin slagen en dat wij naast 50% vrouwelijke vicerectoren, de eerste vrouwelijke decaan van een faculteit Ingenieurswetenschappen, minimum 1/3 vrouwelijke leden van de OWR en van de OZR, ook in onze bestuursorganen en in het hooglerarenkorps de trendsetter in het Vlaams universitair landschap worden. Quota ons opgelegd door de overheid hebben we daarbij niet nodig. Wij weten zelf wel wat we doen moeten ... *"Crisis is manmade so they can be solved by men"* (president Kennedy) zou ik willen parafraseren als volgt : *Crisis is manmade so they must be solved by women*.

Collega's, het academiejaar 2013-2014 zal ook het jaar worden van fundraising.

Ik heb het al gehad over het Learning and Library Centre, over het nieuwe gebouw voor de Brusselse ingenieurs, maar ambitieuze projecten kosten veel geld.

Tel hierbij ook ons zwembad dat we dringend moeten renoveren en de bouw van 650 nieuwe studentenkamers.

Allemaal werken waarvoor we niet alleen op de overheid rekenen, maar ook op privé-investeerders en gulle sponsors.

Ook dit academiejaar staan we er niet alleen voor, dames en heren.

Naast de associatie met de EhB, de samenwerking met de ULB en onze alliantie met UGent – die we verder blijven uitbouwen met gemeenschappelijk onderwijs

en onderzoek – is er – en dat wil ik ook benadrukken – de samenwerking met alle universiteiten om de problemen van onze sector samen op te lossen.

Een paar voorbeelden : de universitaire ontwikkelingssamenwerking. De strijd om de financiering hiervan werd in de marge van de zogenaamde “usurperende bevoegdheden” succesvol afgesloten.

Nu zullen we een eigen beleid op Vlaams niveau voor de universiteiten moeten uitwerken. Ontwikkelingssamenwerking is immers investeren in de toekomst. Universiteiten moeten hierin een essentiële rol kunnen blijven spelen.

Een ander punt is de grote publicatiedruk die o.a. door collega Torfs op het voorplan werd geschoven tijdens zijn verkiezingscampagne.

Als rectoren zullen we inderdaad een oplossing moeten vinden voor de werkdruk: maar toch wil ik hierin duidelijk zijn : het gemiddelde mag evenwel onze doelstelling niet zijn; universiteiten moeten blijven excelleren.

Maar dit alles moet wel leefbaar blijven :

de werkdruk is ongetwijfeld toegenomen, het aantal doctoraten is verdubbeld, de concurrentie om een ZAP-functie te kunnen verwerven is aanzienlijk groter geworden, maar dit alles onder de noemer publicatiedruk zetten is m.i. verkeerd: die perceptie is er misschien, maar daar wordt alvast intern aan de VUB ernstig aan gewerkt ! Zo werden in de ZAP-evaluatiematrix naast onderwijs en onderzoek ook de maatschappelijke relevantie en maatschappelijke inzet als criteria opgenomen en werd het financieringsdecreet niet integraal doorgetrokken tot de faculteiten, tot de vakgroepen, tot de onderzoekers maar bijgestuurd met eigen VUB-accenten als daar zijn :

bijdragen aan internationalisering, aan onderwijs, aan het verwerven van externe middelen, aan ontwikkelingssamenwerking ...

M.a.w., de werkdruk is ontzettend hoog, de drang tot publiceren is er slechts een onderdeel van. Ik ben er trouwens niet zeker dat moesten we een rem zetten op het aantal publicaties, de collega's minder zouden gaan publiceren ... Op een gepassioneerde wetenschapper staan er immers geen limieten ...

Verder wil ik nog even iets kwijt over de taaltest :

gisteren stond op de frontpagina van De Standaard dat de VUB “de slechtste leerling uit de klas zou zijn” met slechts 80 % van onze professoren die geslaagd

zijn voor de taaltest Engels. Maar vanop dit spreekgestoelte zeg ik wel luid en duidelijk : wij hebben de decretaal voorgeschreven taaltest afgelegd, en dit aan een andere universiteit. Wij zijn daarin de enigen : anderen hebben een zelf opgestelde test afgelegd en/of hebben zich laten evalueren door de collega's van de eigen universiteit. Ik zal waakzaam toekijken hoe de bevoegde minister en het Vlaams Parlement hiermee zal omgaan. Een examen/test moet immers objectief en betrouwbaar zijn ... wie zich daar niet aan houdt, neemt een loopje met de eigen waarden, neemt zichzelf niet "au serieux" ...

En tot slot kom ik terug bij Brussel.

In de aanloop naar wat sommigen de moeder aller verkiezingen zijn gaan noemen, pakken we dit academiejaar uit met een reeks lezingen en debatten over Brussel, en dat in het kader van de Calewaert-leerstoel die deMens.nu jaarlijks samen met ons organiseert. Als kenniscentrum willen we het debat over Brussel immers mee voeren ... Brussel is voor ons immers niet het probleem van de politiek; Brussel is de oplossing. Brussel biedt fantastische opportuniteiten, Brussel heeft de jeugd, Brussel heeft de talenten. Om het met de woorden van Ans Persoons te zeggen : *"De Rode Duivels gaan naar Rio. Maar zonder Brussel, geen Rio. Vincent en Romulu, de Ketten vormen het cement van de Duivels. Als ik Vincent na een wedstrijd de journalisten te woord hoor staan – moeiteloos switchend tussen Frans, Nederlands en Engels dan ben ik trots op mijn stad !!!"*. En ik, als rector, ben trots op deze oud-student van onze universiteit ...

"Brussel. Wereldstad in Wording" is de titel van deze leerstoel, en prof. Eric Corijn is leerstoelhouder. Ik nodig u graag uit op de inaugurale les op 22 oktober. En ik voeg er graag aan toe dat ik er zelf gerust in ben. **De VUB blijft in Brussel en Brussel blijft de tweetalige én meertalige hoofdstad van het land en van Europa.**

Dames en heren,

Het slotwoord gaat echter naar de studenten en dit in de 2de meest gesproken taal in Brussel.

Dear students,

We at our university endeavour to influence the lives of our students so that they become the kind of inspired and inspiring graduates who will change the lives of others all over the world for the better. In short, we aim to develop global citizens. Brussels provides us with the perfect opportunities to do so ... I promise you, the best is yet to come ...

Thank you !

Ik dank u.